

Bokmelding

Julia Orupabo

Kvinnejobber, mannsjobber og innvandrerjobber

ISBN 978-82-02-49952-5

Oslo: Cappelen Damm Akademisk 2016

Bente Rasmussen

Professor i sosiologi

Institutt for sosiologi og statsvitenskap, NTNU

bente.rasmussen@svt.ntnu.no

Boka er en forkortet og bearbeidet versjon (168 sider) av Julia Orupabos PhD-avhandling i sosiologi fra 2014 om kompetanse som symbolsk markør. Som kulturell analyse inspirert av Bourdieu, bruker den et interseksjonelt perspektiv som forener kjønn, etnisitet og klasse i en analyse som omfatter strukturelt, symbolsk og individuelt nivå.

Boka tar for seg betydningen av kjønn og etnisitet i valg av type høyere utdanning og for mulighetene i arbeidslivet etter fullført utdanning; studenter som utdannet seg til sykepleiere, bioingeniører og datateknologer. Disse er valgt fordi utdanningene er kjønnssegregerte og populære hos minoritetsbefolkningen. Studentene følges fra de er i slutten av utdanningen til de er ferdige og i yrkeslivet. Sentralt i boka står de symbolske normene og forestillingene om hvilke utdanninger og yrker som passer for menn og kvinner som former studentenes selvseleksjon til tradisjonelle eller utradisjonelle kjønnstypiske utdanninger.

Orupabo fant at studentene ofte hadde et ambivalent forhold til sitt utdanningsvalg. Sykepleiestudentene beskrev f.eks. seg selv som utypiske og sitt valg av sykepleie som en reorientering i forhold til sine tidligere yrkesplaner. De tok aktivt avstand fra sykepleie som et tradisjonelt kvinneyrke med pleie og stell og la vekt på faglig og teknisk kompetanse i en sykehuskontekst. Som de (noe eldre) mannlige studentene så de på sykepleie som et interessant yrke med mange muligheter. Ved å avgrense seg fra jobb med pleie og stell i sykehjem, etablerte de et maskulint oppgavehierarki i faget. Sykehjem ble dessuten sett på som lite attraktivt fordi det var så mange innvandrere der (her kommer lokale forhold inn siden innvandrerettheten i helse- og omsorg er særlig markert i Oslo-området).

I det mannsdominerte datateknologistudiet var det «nerder» med gutteromskompetanse som hadde en hegemonisk posisjon. Den tekniske og realfaglige kompetansen som trengtes i faget, ble oppfattet som medfødt og noe som man hadde eller ikke hadde. Både gutter som bare brukte datamaskinen, men ikke mekket på den, og jentene på studiet, befant seg i en marginalisert posisjon. Dette er den samme marginaliseringen av kvinnelige studenter (og «normale» gutter) som Tove Håpnes og anmelderen fant i en studie av jenter på datafaget på NTH på 1980-tallet. De kvinnelige sivilingeniørene fra data var imidlertid svært attraktive på arbeidsmarkedet og ble ofte foretrukket foran sine mannlige konkurrenter. Her spilte både arbeidslivets krav til sosial kompetanse i forhold til kunder og prosjektledelse, og statusen til NTH-utdanningen (klasse) en viktig rolle.

Bioingeniørene i studien visste lite om utdanningen og yrket før de selv skulle velge og bare et fåtall visste at dette ingeniørstudiet var kvinnedominert. For kvinnene var studiet ledd i en klassereise. I kullet som ble studert var halvparten av studentene fra etniske minoriteter, mange av dem med høyere utdanning fra hjemlandet som ikke fikk relevante jobber i Norge. Gjennom bioingeniørutdanningen mente de det var bedre muligheter til å få jobb som innvandrere. De to studentgruppens ulike prosjekter og yrkets uklare status bidro til større rom for forhandlinger om hva kompetanse i faget var. Etnisk segregering i studiet og grensedragninger etter språk og «norskhet», bl.a. holdningen til kvinner, bidro her til å ekskludere minoritetsmennene.

Mens datateknologene lett kom seg i jobb og sykepleierne også fikk jobb, om enn i sykehjem, var det vanskeligere for bioingeniørene, og særlig innvandrermennene. I Orupabos analyse handler dette om at ulike kategorier individer har ulike muligheter til å gjøre bruk av og assosieres med de symbolske kompetanseidealene i et karriereløp. Aspirasjoner og valg forhandles kontinuerlig, og ulike yrkes- og utdanningskontekster både begrenser og muliggjør selvsosialiserende prosesser. I denne sammenhengen kan vi kanskje forstå bioingeniørens posisjon som et kvinneyrke (tidligere laboranter) langt nede i sykehushierarkiet symbolsk som et kjønnshierarki (jf. sykepleierne) der kvinner foretrekkes framfor menn?

Boka formidler resultatene fra et spennende og originalt prosjekt og er et godt bidrag som viser det fruktbare i et interseksjonelt perspektiv i forskningen. Ved å se på selvseleksjonen og uformelle kompetansekrav utvides vår forståelse av valg av utdanning og yrke i et mer flerkulturelt Norge der kjønn og etnisitet kan ha ulik betydning i ulike kontekster.

Boka er meget godt skrevet, meget innholdsrik, lett å lese og samtidig med nok henvisninger til relevant litteratur og med teoretiske refleksjoner underveis. Boka egner seg meget godt til pensumlitteratur i forhold til ulikhet, kjønn, innvandring, utdanning og arbeid. Anbefales hermed på det varmeste.